

การเรียนการสอนการขับร้องประสานเสียง โรงเรียนบ้านเทอดไทย

Choir Instruction: Ban Thoet Thai School

ชอลดา สุริยะโยธิน¹
Chorlada Suriyayothin

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความรู้เบื้องต้นของการขับร้องประสานเสียง การร้องเพลง การเปล่งเสียง และหลักการสร้างวงขับร้องประสานเสียงที่มีคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างได้รับการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง คือ กลุ่มนักเรียนที่เป็นคณะนักร้องประสานเสียงฝึกระถมศึกษาของโรงเรียน จากการลงพื้นที่พบว่า นักเรียนบางคนไม่สามารถออกเสียงในการขับร้องรวมถึงการออกเสียงภาษาไทยได้อย่างชัดเจน นักเรียนบางคนยังไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอนการขับร้องประสานเสียง และบทเรียนมาตรฐานบางบทไม่สามารถใช้เพื่อสื่อถึงอารมณ์ของเพลงบางเพลงได้

จากการสังเกตและวิเคราะห์ถึงปัญหาแล้ว ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางในการพัฒนาบทเรียนและกิจกรรมการขับร้องประสานเสียง ดังนี้ การเลือกใช้แบบฝึกหัดเพื่อการเปล่งเสียงขับร้อง แบบฝึกหัดในการนำเสียงสระมาใช้ในการฝึกเปล่งเสียงภาษาไทย และกระตุ้นให้ผู้เรียนเข้าใจจุดมุ่งหมายในการฝึกซ้อม ผลที่ได้ทำให้วงขับร้องประสานเสียงของโรงเรียนแห่งนี้มีคุณภาพที่ดีขึ้น นอกจากนั้นแล้วการขับร้องประสานเสียงนี้เป็นกิจกรรมที่พัฒนาทักษะการเปล่งเสียงของนักเรียนและปรับปรุงทักษะการประยุกต์และเลือกแบบฝึกหัดในการสอนของครูผู้สอนให้สอดคล้องกับอารมณ์ของเพลงให้ดีขึ้น

คำสำคัญ: การขับร้องประสานเสียง, การร้องเพลง, การเปล่งเสียง, การเรียนการสอน

Abstract

This academic article aimed to present the basic theories of the choir, singing, voice, and the management of choir rehearsals. The samples (choir members of the primary school students) have been selected through a purposive sampling method. After the survey, some problematic issues were arising during the rehearsals. Some members could not utter their voices accurately including mispronunciation in the Thai language while some could not understand the objective of singing and choir exercises. Furthermore, some standard lessons

¹ หัวหน้าสาขาวิชาการขับร้องและละครเพลง วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

did not fit in the song and could not enable the choirs to deliver the emotion of the song.

After observing and analyzing the problems, the solutions were created to improve the choir lessons and activities. Some singing exercises and vowel practices have been carefully selected to improve Thai language pronunciation. Moreover, the purposes of the choir rehearsals have been reintroduced to the members. These helped boost the quality of the choir. As a result, the students can improve their pronunciation skills through these choir lessons, and the teachers can possess better senses of lesson selection and adaptation anticipating the sentiment of the song.

Keywords: Choir, Singing, Pronunciation, Education

บทนำ

การขับร้องประสานเสียง หมายถึง การขับร้องแบบหนึ่งที่มีผู้ขับร้องตั้งแต่สองคนขึ้นไป อาจร้องเพลงที่มีทำนองเดียวกันแต่ขึ้นต้นหรือลงจบไม่พร้อมกัน การขับร้องประสานเสียงทั่วไป เรียกว่า “คอรัส” (Chorus) การขับร้องประสานเสียงนั้น เราสามารถแยกส่วนของการขับร้องออกเป็น ทำนองหลัก (Theme) ส่วนประสานเสียง และส่วนทำนองสอด เราเรียกการขับร้องแบบนี้ว่า “แบบพาร์ทซิงกิง” (Part singing) และเรียกกลุ่มนักร้องว่า “ไควเออร์” (Choir) หมู่ขับร้องประสานเสียง สามารถประกอบด้วย ชายล้วน หญิงล้วน หรือทั้งชายหญิงก็ได้ (บุญส่ง วรวัฒน์, 2550: 67)

รูปแบบของการขับร้องประสานเสียง

เพลงขับร้องประสานเสียงมีหลายประเภท ตั้งแต่เพลงง่าย ๆ ไปจนถึงเพลงประสานเสียงระดับยาก การเลือกบทเพลงประสานเสียงมาใช้ในการปฏิบัติ ควรเลือกให้เหมาะสมกับระดับของผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา (จิรพันธ์ สมประสงค์, 2547: 199)

1. เพลงแชนท์ (Chant) เป็นการประสานเสียงตั้งแต่เพลงง่าย ๆ ด้วยการใส่แนวประสานซึ่งเป็นแนวต่ำกว่าแนวทำนอง โดยใช้ระดับเสียงไม่มากนัก โดยปกติจะเป็นเสียงต่ำกว่าทำนอง ใช้ประกอบกับแนวร้องใช้ประกอบกับทำนองที่เข้าไปเข้ามา

2. เพลงเสียงสะท้อน (Echo songs) เพลงบางบทเพลงมีแนวทำนองตอนท้ายของวรรคที่สามารถใส่แนวทำนองได้อีก หมายถึง ตอนท้ายของวรรคมักเป็นโน้ตในอัตราจังหวะยาว ผู้ร้องแนวทำนองจะร้องโน้ตตัวนั้นยาวจบครบจังหวะ ในขณะที่แนวประสานจะร้องแนวทำนองซ้ำในช่วงท้ายวรรคที่โน้ตจังหวะยาว

3. การขับร้องแบบรววนด์ (Round) หรือเพลงวน เป็นการขับร้องที่แบ่งผู้ขับร้องตั้งแต่ 2 คน หรือ 2 กลุ่มขึ้นไป แต่ละกลุ่มจะร้องเพลงเดียวกัน แต่เริ่มและจบไม่พร้อมกันโดยจะมีการร้องตามกันไปเรื่อย ๆ ก็ครั้งก็ได้การเริ่มต้นร้องของแต่ละกลุ่มหลังจากกลุ่มแรกร้องไปแล้ว จะตามกันไปของลักษณะเพลงนั้น ๆ

4. เพลงแคนนอน (Canon) มีลักษณะคล้ายเพลงรววนด์ แต่มีลักษณะเกี่ยวข้องกับดนตรีที่มีแบบแผนมีโครงสร้างซับซ้อนกว่า

5. เพลงเดสแคนท์ (Descant) คือ แนวทำนองที่อยู่เหนือทำนองเพลงหนึ่ง โดยปกติใช้ผู้ร้องประมาณ 4-5 คน ในขณะที่ผู้ร้องที่เหลือก็ร้องเพลงหนึ่ง

6. เพลงประสานเสียงโดยการฟัง (Improvised Harmonization) คือ บทเพลงที่ผู้ร้องร้องประสานกับแนวทำนองโดยฟังแนวทำนองก่อน ปกติมักจะประสานเสียงเป็นคู่ 3 สูงหรือต่ำกว่าแนวทำนอง และบางครั้งอาจจะเป็นคู่ 6 จากแนวทำนอง

7. การประสานเสียง 2-4 แนว (Part-singing songs) บทเพลงที่มีการประสานเสียงทำนองตลอดเพลง อาจมีแนวประสานเสียง 2-4 แนว หรือมากกว่านั้น โดยมีทำนองหลักทำนองหนึ่ง ส่วนอีกทำนองหนึ่งเป็นทำนองประสาน (อัญชลี เมฆวิบูลย์, 2559: 27-28)

วงขับร้องประสานเสียง โรงเรียนบ้านเทอดไทย

โรงเรียนบ้านเทอดไทย เดิมชื่อโรงเรียนบ้านหินแตก ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านหินแตก หมู่ที่ 14 ตำบลแม่คำ อำเภอมะจัน จังหวัดเชียงราย โรงเรียนสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2518 โดยมีนายดวงดี เขมะวงศ์ ผู้ใหญ่บ้านบ้านหินแตก กับนายขุนปิง แซ่ซุ่น เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งโรงเรียน ได้เปิดสอนเฉพาะภาษาจีนเท่านั้น ต่อมาเมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2525 รัฐบาลได้นำกำลังเจ้าหน้าที่เข้าปราบปรามกองคาราวานผิ่นสำเร็จ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงทรงพระราชทานนามหมู่บ้านใหม่ชื่อว่า “บ้านเทอดไทย” ต่อมาจึงเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนบ้านเทอดไทยตามหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2525 คณะกรรมการหมู่บ้านได้ตกลงพร้อมใจกันมอบโรงเรียนซึ่งใช้สอนภาษาจีนให้แก่สำนักงานการประถมศึกษา อำเภอมะจัน จังหวัดเชียงราย ดำเนินการจัดการศึกษาและเปิดสอนภาษาไทยตั้งแต่นั้นมา

ปัจจุบัน โรงเรียนบ้านเทอดไทย ตั้งอยู่ที่บ้านเทอดไทย หมู่ที่ 1 ตำบลเทิดไทย อำเภอมะจัน จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3 จัดการศึกษาเป็น 4 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งหมด 85 คน มีนักเรียน 1,339 คน ปัจจุบันผู้บริหารโรงเรียน คือ นายอนุชิต ไทยรัมย์ (อัญชลี เมฆวิบูลย์, 2559: 2)

ประวัติวงขับร้องประสานเสียงชาติพันธุ์บ้านเทอดไทย

จัดตั้งขึ้นในปีการศึกษา 2553 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนรู้จักและเข้าถึงกิจกรรมดนตรี เกิดสุนทรียภาพในดนตรี แต่เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่สูงห่างไกลติดกับชายแดนไทยพม่า อีกทั้งงบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรมดนตรีมีน้อย นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเด็กนักเรียนชาติพันธุ์ที่มีความแตกต่างทางด้านภาษา สภาพเศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ทุกคนมีบทเพลงและภาษาของตนเอง ซึ่งยังไม่ถึงภาษาและวัฒนธรรมของความเป็นไทย

ถ้าพูดถึงโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่คือวงเมโลเดียน ส่วนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขยายโอกาสให้นักเรียนได้เลือกตามความสนใจ สนับสนุนกิจกรรมดนตรีสากลมากขึ้น ซึ่งก็ต้องใช้งบประมาณในการจัดซื้อเครื่องดนตรีค่อนข้างสูง การสนับสนุนจากชุมชนเป็นไปได้น้อย เนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม งบประมาณส่วนใหญ่จึงมาจากการอุดหนุนจากรัฐบาล

ผู้สอนดนตรีจึงเลือกกิจกรรมที่นักเรียนส่วนมากให้เข้าถึงดนตรีได้มากที่สุด โดยใช้งบประมาณให้น้อยที่สุด เพราะเด็กนั้นไม่มีงบประมาณ เพราะเหตุนี้ การร้องเพลงจึงเป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรมนี้ ส่วนตัวผู้เขียนเห็นด้วยกับการสร้างกิจกรรมการขับร้องประสานเสียงขึ้น แต่ก็มีปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนอยู่มาก เช่น การคัดเลือกนักเรียนในแต่ละระดับชั้น เพื่อมารวมตัวกันในวงขับร้องประสานเสียง สำเนียงภาษา

ออกสำเนียงจนเผ่าชัดเจน ไม่มีพื้นที่หรือห้องเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน และเวลาในการซ้อมจำกัด

โดยปัญหาในทุกข้อได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ซึ่งถ้าเราได้เห็นการเรียนการสอนของครูผู้สอน ทำให้เข้าใจว่า การเรียนการสอนนี้ จำเป็นต้องให้มีการเชื่อมโยงถึงทุกระดับชั้น เพราะเนื่องจากนักเรียนที่มาเรียนในแต่ละชั้นมีจำนวนไม่เท่ากัน จึงต้องคัดเลือกเด็กจากทุกระดับชั้น แกะไขการออกสำเนียงจนเผ่าโดยการทำสัญลักษณ์เพื่อช่วยนักเรียนในแต่ละชั้น และการประเมินผลการเรียนรู้ก็แยกออกไปตามชั้นเรียน แต่สิ่งหนึ่งที่เป็นเครื่องประเมินที่ชัดเจนก็คือ การได้รับรางวัลหลายรางวัลจากการประกวดการขับร้องประสานเสียงในหลาย ๆ เวที น่าจะเป็นเครื่องการันตีได้ว่า การเรียนการสอนการขับร้องประสานเสียงนั้น เป็นสิ่งที่นักเรียนสามารถซึมซับและเข้าถึงได้ง่ายในการเรียนการสอนในพื้นที่แห่งนี้

การขับร้องประสานเสียง เป็นการแสดงดนตรีที่อาศัยความร่วมมือกันของทุกฝ่าย ทั้งผู้อำนวยเพลงและนักร้อง รวมถึงผู้เกี่ยวข้องในการจัดการวง การเปล่งเสียงโดยใช้เครื่องดนตรีที่มีอยู่ในตัวนั้น ต้องอาศัยการฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอเป็นเวลานาน เพื่อให้แสดงได้อย่างเป็นธรรมชาติ เมื่อไม่มีอาการตื่นกลัวและมีความมั่นใจเต็มที่ที่จะทำให้ไม่มีอุปสรรคในการขับร้อง และจากการวางแผนการฝึกซ้อมที่ดีจะทำให้เสียงของวงมีเอกลักษณ์ของตนเองและมีเสียงที่กลมกลืน ทำให้เสียงมีคุณภาพ สามารถสื่ออารมณ์เพลงได้อย่างมีความหมายและไพเราะจับใจผู้ฟัง (ดวงใจ อมาตยกุล, 2546: 149)

ปัจจุบัน กิจกรรมขับร้องประสานเสียงโรงเรียนบ้านเทอดไทยเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ส่งเสริมความเป็นไทย รักชาติรักแผ่นดิน และยังปลูกฝังด้านคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ นักเรียน ทั้งความมีวินัย ความรับผิดชอบ การช่วยเหลือกันในหมู่คณะ

ความรู้พื้นฐานด้านการขับร้อง

การพัฒนาเทคนิคการขับร้อง (singing technique) ของคณะนักร้องประสานเสียง เป็นสิ่งจำเป็นและควรปฏิบัติโดยสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพของนักร้องในวง ให้มีการจัดวางท่าทาง เปล่งเสียงถูกวิธี และป้องกันการร้องผิดวิธี ซึ่งอาจจะทำให้เจ็บคอได้

เสียงของมนุษย์นั้น จัดได้ว่าเป็นเครื่องดนตรีที่มีติดตัวมา เป็นเครื่องดนตรีที่สามารถถ่ายทอดอารมณ์และสื่อความหมายได้ดีที่สุด เสียงของมนุษย์มีการจัดแบ่งเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1. โซปราโน (Soprano)	ระดับเสียงสูงสุดของผู้หญิง
2. อัลโต (Alto)	ระดับเสียงต่ำของผู้หญิง
3. เทเนอร์ (Tenor)	ระดับเสียงสูงของผู้ชาย
4. เบส (Bass)	ระดับเสียงต่ำของผู้ชาย

ภาพที่ 1 แผนภูมิแสดงช่วงเสียงต่าง ๆ (ที่มา: อัญชลี เมฆวิบูลย์)

เสียงของมนุษย์มีลักษณะเฉพาะตัว ดังนั้น เสียงจะมีคุณภาพเช่นไร มีความดังเบา กังวาน หรือแหบแห้ง ล้วนขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ดังนี้

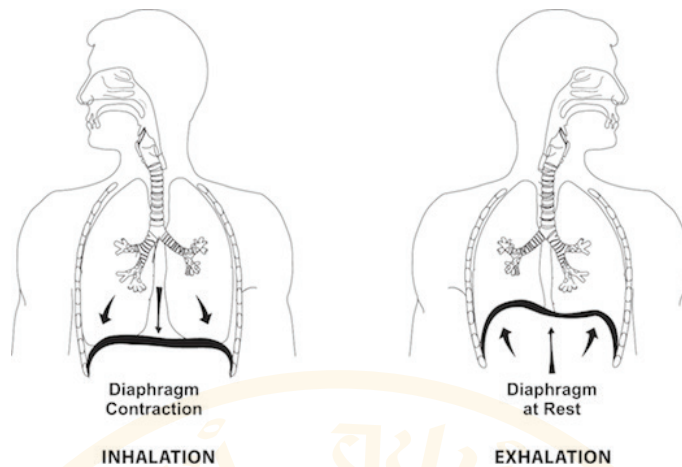
1. เชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ ความแตกต่างของโครงสร้างอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกาย เช่น รูปทรงกระโหลกศีรษะ ใบหน้า โปรงจมูก เป็นปัจจัยสำคัญในการแยกแยะเสียงพูดโดยธรรมชาติของมนุษย์
2. ภาษาดั้งเดิม (ภาษาแม่) ของชนชาตินั้น ๆ มีส่วนสำคัญในการกำหนดลักษณะการเปล่งเสียง
3. อวัยวะที่ก่อให้เกิดเสียง โดยเฉพาะเส้นเสียง (vocal chord) เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดทั้งเสียงพูดและเสียงร้องของมนุษย์
4. การทำงานของกล้ามเนื้อหน้าท้องและกระบังลม เป็นฐานรองรับการเปล่งเสียงและทำให้เกิดเสียง (อัญชลี เมฆวิบูลย์, 2559: 19)

การหายใจเพื่อการขับร้อง

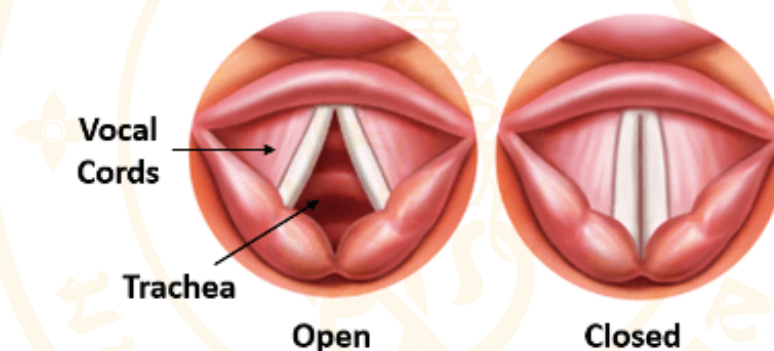
พื้นฐานสำคัญที่สุดของการร้องเพลง คือ การหายใจ นักร้องทุกคนควรศึกษาและทำความเข้าใจกับระบบการหายใจ และการใช้ลมหายใจเพื่อสร้างเสียง สร้างความกังวาน และสร้างเทคนิคต่าง ๆ (ดวงใจ อมาตยกุล, 2546: 6)

มนุษย์ใช้ทุกส่วนของร่างกายในการร้องเพลง ตั้งแต่สมอง อวัยวะ กล้ามเนื้อทุกส่วน พื้นฐานสรีระและลักษณะทางกายภาพที่ใช้ในการเปล่งเสียงโดยตรง แบ่งได้ 3 ประเภท คือ

1. อวัยวะที่ใช้หายใจ ประกอบด้วย
 - 1.1 ปอด
 - 1.2 กระบังลม
 - 1.3 หลอดลม
 - 1.4 กลุ่มกล้ามเนื้อบริเวณหน้าท้อง
2. อวัยวะในการเปล่งเสียง
 - 2.1 เส้นเสียง
 - 2.2 ช่องคอ
 - 2.3 ช่องปาก

ภาพที่ 2 Diaphragmatic Breathing Technique for singing
(ที่มา: www.howtosingsmarter.com)

ภาพที่ 3 Chart of Vocal fold Anatom
(ที่มา: www.ramsyvoice.com)

3. อวัยวะที่ใช้ในการสร้างเสียงสะท้อน

3.1 ทรวงอก

3.2 โพรงปากและโพรงจมูก

3.3 โพรงกะโหลก

การหายใจเพื่อการขับร้องที่ถูกต้องวิธีคือ การหายใจเข้าอย่างเต็มที่ให้ลึกถึงปอดส่วนล่างจนปอดขยายตัวเต็มที่ ซึ่งทำให้ซี่โครงขยายออกและกระบังลมขยายลง ดังนั้น ส่วนของลำตัวช่วงท้องจะขยายออกเมื่อมีการหายใจเข้า (ดวงใจ อมาตยกุล, 2546: 6) ส่วนการหายใจออกสำหรับการร้องเพลงนั้น ต้องอาศัยการควบคุมกล้ามเนื้อให้สามารถผ่อนลมหายใจออกได้ภายใต้การควบคุมและสามารถเก็บลมไว้ได้นาน ผ่อนลมให้ออกช้า ๆ

และใช้ลมที่ละน้อย หากผู้ขับร้องสามารถควบคุมลมหายใจให้ทำงานได้อย่างราบรื่นก็จะร้องเพลงได้ดี มีเสียงที่ไพเราะ ใช้เทคนิคต่าง ๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว เพราะฉะนั้น จึงเห็นได้ว่าสิ่งที่ควรคำนึงถึงเป็นอันดับแรกคือการควบคุมลมหายใจให้ได้อย่างเป็นธรรมชาติ

การหายใจในเพลง ก็ถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการร้องเพลง เพราะถ้าเราศึกษาประโยคเพลงก่อนการหายใจ โดยศึกษาความยาวของประโยคเพลง อารมณ์เพลง ช่วงกว้างของเสียง และสีสันทันของเพลง เพื่อวางแผนกำหนดลมหายใจให้พอดีในการร้องเพลงประโยคนี้ ก็จะทำให้เนื้อหาของเพลงและตัวโน้ตต่าง ๆ ที่อยู่ในเพลงจะสามารถถ่ายทอดออกมาได้อย่างสมบูรณ์ขึ้น

การเปล่งเสียง

การเปล่งเสียงทั้งพยัญชนะและสระ เกิดจากการที่ลมหายใจออกจากปอดมาผ่านเส้นเสียงที่อยู่ในกล่องเสียง เส้นเสียงจะสร้างเสียงเมื่อมีลมผ่าน และจะหดตัวกลับที่เดิมเพราะเป็นกล้ามเนื้อที่ยึดหยุ่นได้ เส้นเสียงทั้งสองเส้นที่อยู่คู่กันนี้ จะสั่นสะเทือนเพียงบางส่วนหรือทั้งหมดก็ได้ และเนื่องจากเส้นเสียงเป็นกล้ามเนื้อที่ยึดหยุ่นได้มาก จึงทำให้เกิดการสั่นสะเทือนได้หลายรูปแบบ และการสั่นสะเทือนที่หลากหลายนี้ ทำให้มนุษย์สามารถเปล่งเสียงได้หลายรูปแบบในลักษณะที่แตกต่างกัน (ดวงใจ อมาตยกุล, 2546: 23-24)

ในการร้องเพลงนั้นก็สามารถใช้แบบฝึกหัดการเปล่งเสียงที่ช่วยให้สามารถร้องเพลงได้อย่างมีประสิทธิภาพอยู่หลายแบบฝึกหัด แต่ที่ใช้เป็นพื้นฐานก็จะมีอยู่ 5 แบบฝึกหัด คือ

1. การร้องเสียงต่อเนื่อง คือ การร้องเชื่อมสระแต่ละตัวที่เปลี่ยนเสียงไปในเพลงนั้น ๆ
2. การร้องเสียงสั้น คือ การร้องอย่างมีน้ำหนักเบา แต่ให้เสียงมีความมั่นคง แบบฝึกหัดนี้เป็นการฝึกความนุ่มนวลของเสียง และฝึกความก้องกังวานของเสียงได้อย่างดี
3. การร้องระดับเสียงดั่งขึ้นและค่อยลง คือ การฝึกร้องดั่งขึ้นและค่อยลงบนโน้ตเดียวกัน
4. การเปล่งเสียงพยัญชนะ คือ การฝึกเปล่งเสียงพยัญชนะให้ชัดเจน ซึ่งจะต้องฝึกควบคู่กับการคุมลักษณะเสียง
5. การคุมเสียงขณะเปลี่ยนช่วงเสียง คือ การทำงานของเส้นเสียงที่ทำให้การเปล่งเสียงได้ช่วงเสียงกว้างถึง 2-3 ช่วงเสียง

การเปล่งเสียง อาจรวมไปถึงการออกเสียงคำ พยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ที่ต่างกันนั้นให้ชัดเจน หลักการทั่วไปสำหรับฝึกฝน เราสามารถนำการออกเสียงสระทั้ง 5 ของภาษาตะวันตกมาใช้ เพื่อให้การออกเสียงนั้นออกมาได้อย่างชัดเจนมากขึ้น โดยสระทั้ง 5 ได้แก่ a e i o u

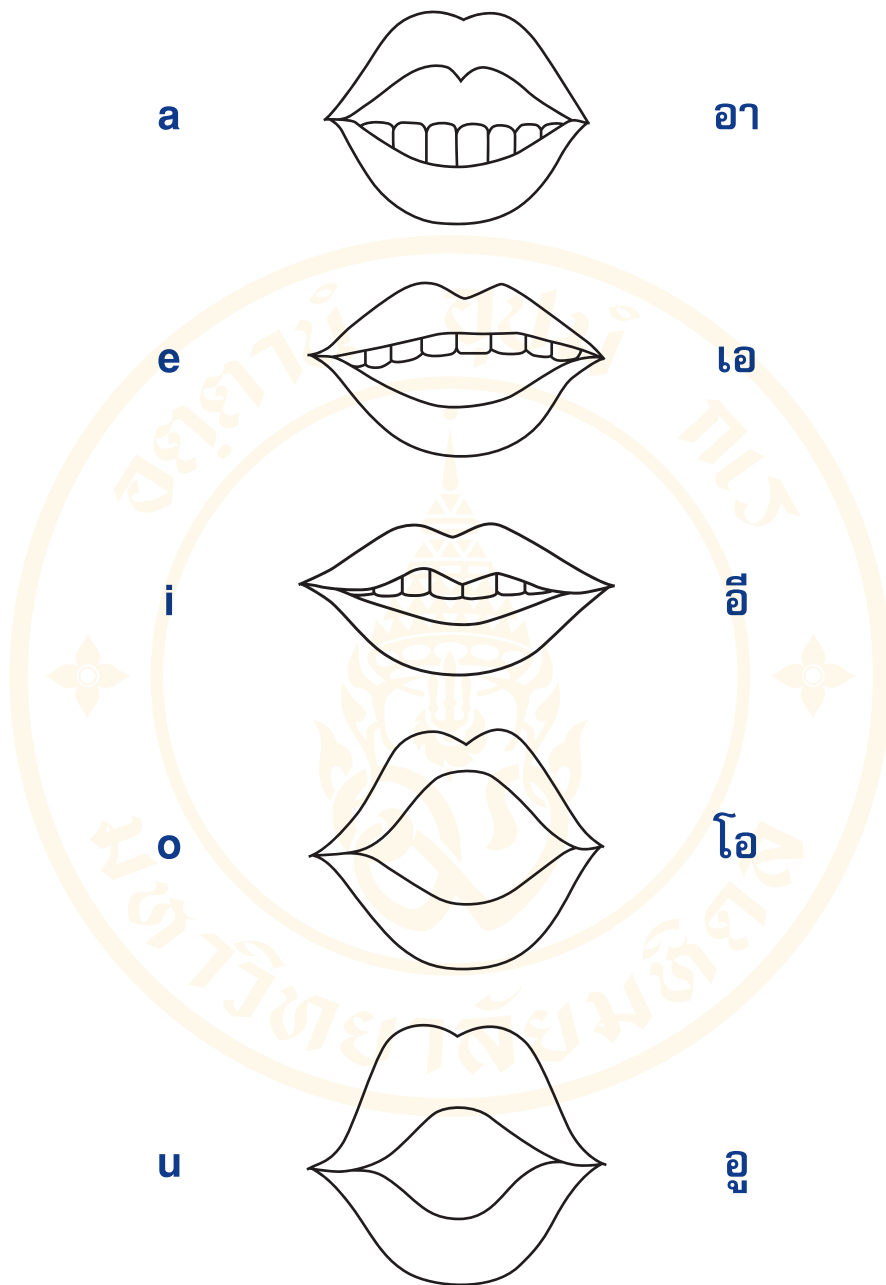
[a] : อ้าปากโดยยกขากรรไกรบนขึ้น ปล่อยขากรรไกรล่างตามสบาย ลิ้นวางราบปล่อยเป็นธรรมชาติ

[e] : อ้าปากครึ่งเดียว ลิ้นกดลงเล็กน้อย ตำแหน่งลิ้นค่อนไปทางข้างหลัง

[i] : ฝึกมูมปาก ลิ้นด้านหน้าเกือบแตะเพดานแข็ง

[o] : ห่อปาก ตำแหน่งลิ้นค่อนไปทางด้านหลัง ช่องปากครึ่งบนเป็นรูปทรงกระบอก ใช้กำลังเต็มปาก

[u] : ห่อปาก ลิ้นส่วนหลังสูงจนเกือบแตะเพดานอ่อน (อัญชลี เมฆวิบูลย์, 2559: 23)

ภาพที่ 4 ภาพแสดงรูปปากในการออกเสียงสระต่าง ๆ (ที่มา: ดุษฎี พนมยงค์ บุญทัศน์กุล: 2547)

การเรียนการสอนการขับร้องประสานเสียงโรงเรียนบ้านเทอดไทย

การเรียนการสอน หมายถึง เป็นการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และเจตคติต่าง ๆ โดยมีการเตรียมการ มีการวางแผนตามหลักวิชาการ มีขั้นตอนกระบวนการสอนที่เป็นแบบแผนชัดเจน มีกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย เพราะฉะนั้น การเรียนการสอนการขับร้องประสานเสียงเพื่อให้ได้คุณภาพเสียงที่ดีนั้น อาจมีวิธีการที่แตกต่างกันตามวิธีของครูแต่ละคน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ

1. ท่าทางการยืน (posture) ที่ดี
2. หายใจได้ลึกและควบคุมการใช้ลมได้ดี
3. ร้องสระได้ชัดเจน
4. ร้องพยัญชนะได้ชัดเจน
5. ภาษาชัดเจน
6. มีเสียงก้องกังวาน
7. รู้ความพอดีของเสียงของตนเอง
8. รู้วิธีการฝึกซ้อม
9. รู้จักวิธีการตีความบทเพลง
10. แสดงได้
11. ร้องประสานเสียงได้
12. รักษาสุขภาพ
13. รู้จักการพัฒนา (ดวงใจ อมาตยกุล, 2546: 2-3)

ภาพที่ 5 การเรียนการสอนการขับร้องประสานเสียงฝั่งประถมศึกษา (ที่มา: ช่อลดดา สุริยะโยธิน)

การสร้างพลังเสียงให้นักร้องประสานเสียง

สามารถจัดการฝึกซ้อม 3 วิธี ดังต่อไปนี้

1. ฝึกทั้งวงรวมกัน

วิธีนี้ให้นักร้องทุกแนวเสียงร่วมฝึกแบบฝึกหัดการเปล่งเสียงร่วมกัน โดยผู้สอนจะสร้างแบบฝึกหัดการเปล่งเสียง (vocalization) เพื่อฝึกเทคนิคต่าง ๆ ของการร้องเพลง และประสานเสียงตามรูปแบบของการเปล่งเสียงที่กล่าวมาข้างต้น แบบฝึกหัดเหล่านี้จะนำไปประยุกต์เข้ากับบทเพลงตามความเหมาะสมต่อไป

2. ฝึกแยกกลุ่ม

วิธีนี้จะง่ายกว่าการฝึกกลุ่มใหญ่ในด้านการฝึกเฉพาะแนวเสียงของทั้งชายและหญิง โดยจะเห็นผลสำเร็จชัดเจนกว่า เพราะจะสามารถเจาะจงลงไปในเรื่องละเอียดในแต่ละแนวเสียงได้อย่างดี

3. ฝึกรายบุคคล

นักร้องในขณะนักร้องประสานเสียงควรได้รับการฝึกการขับร้องเป็นรายบุคคลด้วย แม้ในความเป็นจริงจะปฏิบัติได้ยาก แต่ควรหาเวลาเพื่อแนะนำและฝึกเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะของแต่ละคน เพราะเมื่อนักร้องในวงมีคุณภาพเสียงที่ดีและมีความนุ่มนวลคล้ายคลึงกันจะทำให้เสียงประสานกันได้ดี (ดวงใจ อมาตยกุล, 2546: 3)

ภาพที่ 6 การฝึกทั้งวง ในการเรียนการสอนการขับร้องประสานเสียง (ที่มา: ช่อลดา สุริยะโยธิน)

เมื่อถ้าเราวิเคราะห์และถอดบทเรียนของการสอนการขับร้องประสานเสียงโรงเรียนบ้านเทอดไทย หลักสูตรประถมศึกษา ออกมาแล้ว ก็สามารถจำแนกและวัดผลได้จากการสอนการขับร้องประสานเสียงให้มีคุณภาพ ดังนี้

1. ท่าทางการยืนที่ดี

เด็กนักเรียนทุกคนค่อนข้างเข้าใจและเรียนรู้ว่า การเรียนการขับร้องประสานเสียงนั้น การยืนในท่าทางที่ถูกต้องถือเป็นหลักสำคัญในการร้องเพลงให้ได้ดี เราควรยืนอยู่ในท่าที่เป็นธรรมชาติ ไม่ยืดตอกขึ้นด้านหน้ามากเกินไป และไม่ค่อมหลังมากเกินไป ถ้าเรายืนในท่าที่ดี เราก็จะสามารถเปล่งเสียงร้องออกมาได้ โดยไม่มีการเกร็งร่างกาย

2. หายใจได้ลึกและควบคุมการใช้ลมได้ดี

เด็ก ๆ ที่เรียนโดยส่วนใหญ่หายใจได้ถูกต้อง แต่ก็มีนักเรียนบางคนที่ยังหายใจได้ไม่ลึก และอาจจะควบคุมการใช้ลมไม่ได้ดีมาก บางครั้งอาจทำให้การร้องเพลงในแต่ละช่วงที่ควรหายใจไปพร้อมกับเพลงอาจติดขัดได้ เพราะฉะนั้น สิ่งนี้ควรให้นักเรียนได้ฝึกสังเกตตัวเองและปรับแก้เพื่อการร้องประสานเสียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ร้องสระ พยัญชนะ และภาษา ได้ชัดเจน

ข้อนี้ขอนำมาพูดรวมกัน เนื่องจากปัญหาหลักของโรงเรียนบ้านเทอดไทย คือ นักเรียนที่นี้มีความแตกต่างในชาติพันธุ์ นักเรียนพูดสำเนียงภาษาออกสำเนียงชนเผ่าของตนเองชัดเจน เมื่อคุณครูได้เลือกเพลงและภาษาไทยเป็นแกนกลางในการเรียนขับร้องประสานเสียง จึงจำเป็นต้องมีแบบฝึกหัดและมีสัญลักษณ์เพื่อช่วยในการร้องเพลงภาษาไทยให้ถูกสำเนียงและอักขรวิธี

4. มีเสียงก้องกังวาน

ถือได้ว่าเป็นการเรียนขับร้องประสานเสียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถึงแม้ว่านักเรียนจะมาจากต่างชาติพันธุ์ แต่เด็ก ๆ ก็สามารถร้องเพลงได้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีเสียงที่ได้รับการฝึกฝนจากคุณครูผู้สอนอย่างถูกวิธี จึงเกิดเสียงก้องกังวานอย่างไพเราะ

5. รู้ความพอดีของเสียงตน รู้วิธีการฝึกซ้อม

เนื่องจากการเรียนการขับร้องประสานเสียงนั้นเป็นหนึ่งในวิชาเรียนตามโครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียน คุณครูที่สอนจึงสามารถให้ความรู้เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักเสียงของตนเอง ที่ถูกจำแนกไปตามกลุ่มเสียง เสริมสร้างระเบียบในการฝึกซ้อม แม้ว่าจะมีปัญหาเรื่องเวลาและสถานที่ในการฝึกซ้อม แต่ก็ยังมีแรงกระตุ้นให้เด็ก ๆ ได้พัฒนาศักยภาพในการร้องเพลงต่อไป

6. รู้จักวิธีการตีความเพลง

ในหัวข้อนี้ คิดว่านักเรียนควรได้รับการชี้แนะจากคุณครูผู้สอน เพราะเด็กนักเรียนที่โรงเรียนบ้านเทอดไทย นั้น มีความแตกต่างในเรื่องของวัฒนธรรมชนเผ่า เมื่อได้เรียนเพลงไทยที่เป็นภาษากลาง ก็อาจจะมีบางคำที่ยากเกินความเข้าใจ ทั้งนี้คุณครูสามารถชี้แนะให้เด็ก ๆ ได้เข้าใจในบทเพลง เพื่อที่จะสามารถสื่อสารความหมายบทเพลงนั้นออกมาได้ลึกซึ้งขึ้น

7. แสดงได้ ร้องประสานเสียงได้

โรงเรียนบ้านเทอดไทย นำการเรียนการสอนนี้มาต่อยอดให้เด็กนักเรียนสามารถนำการขับร้องประสานเสียงไปแสดงและแข่งขันจนได้รับรางวัลมาแล้วหลายเวที ซึ่งนี่เป็นเครื่องยืนยันได้ว่า นักเรียนสามารถแสดงและ

ร้องประสานเสียงได้ ไม่เพียงแต่เป็นกิจกรรมในการเรียนการสอน แต่ยังออกสู่สายตาสาธารณชนด้วย

8. รักษาสุขภาพ และรู้จักการพัฒนา

นักเรียนที่ต้องการเข้าร่วมวงขับร้องประสานเสียงของโรงเรียนบ้านเทอดไทยนั้น อาจมีเวลาการซ้อมในช่วงเวลาพิเศษ อาจต้องซ้อมหรือเลิกเย็นกว่าเด็กนักเรียนคนอื่น ๆ จึงจำเป็นต้องรักษาสุขภาพของตัวเอง และสิ่งสำคัญต้องรู้จักพัฒนางวงขับร้องประสานเสียงร่วมกัน หมั่นฝึกซ้อมและทำงานร่วมกันกับคุณครูผู้สอนอย่างดี

ภาพที่ 7 การเรียนการสอนการขับร้องประสานเสียง กับคุณครูอัญชลี เมฆวิบูลย์ (ที่มา: ช่อลดา สุริยะโยธิน)

การสร้างพลังเสียงให้นักร้องประสานเสียง

1. ฝึกรวมกันทั้งวง (Vocalization)

สิ่งที่มีการเรียนการสอน	สิ่งที่คิดว่าควรปรับเปลี่ยน
1. ร้อง มัม (C-G)	a) ควรเริ่มร้องจากแบบฝึกหัด bubbles เนื่องจากแบบฝึกหัดนี้เป็นแบบฝึกหัดที่ปรับกล้ามเนื้อปากมากที่สุด
2. ร้อง เหมียว	b) แบบฝึกหัดที่ 2 ควรเป็น มัม แต่พัฒนาสระที่ใช้ให้หลากหลาย เช่น มัม มา มี เม โม มู เพราะมีเวลาในการวอร์มแบบฝึกหัดน้อย
3. bubbles	c) แบบฝึกหัดที่ 3 ควรใช้ เหมียว เนื่องจากเด็กได้ฝึกฝนการร้องแบบเสียงยาว (legato) และเสียงสั้น (staccato)
	d) ควรย้ายตัวโน้ตแรกในการเตรียมความพร้อมมาที่ A3-A5 มากกว่าเริ่มที่ C4 เพราะได้ฝึกที่ตั้งของเสียงที่ชัดเจนและเหมาะกับเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษามากกว่า

2.การฝึกและทำความเข้าใจภาษาไทย

สิ่งที่มีการเรียนการสอน	สิ่งที่คิดว่าควรปรับเปลี่ยน
1. ทำสัญลักษณ์สีแดงไว้ที่ตัวสะกดเพื่อเตือนให้นักเรียนร้องปิดคำตัวสะกด	a) ควรใช้สระ (Italian vowels) มาใช้ เพื่อช่วยในการออกเสียงคำไทยให้ใกล้เคียง
2. เขียนโน้ตกำกับทุกการร้องเพลง	b) ในการเรียนการสอนนี้ ใช้เพลงพระราชนิพนธ์ลحنหนาว เป็นต้นแบบ โดยขอยกตัวอย่างการใช้สระในเพลง ยามลมหนาว พัดโบกโบย โยยขึ้น สระ อา / โอ / อา / อา / โอ / โอ / โอ / อี เป็นต้น เพื่อให้รูปร่างปากของนักเรียนปรับตามสระมากขึ้น
	c) การเอาสระมาใช้ จะทำให้รูปร่างปากชัดเจน สามารถออกเสียงได้ง่ายขึ้น และออกเสียงกับภาษาไทยได้ง่ายขึ้น โดยการจำรูปร่างของสระ และเพิ่มพยัญชนะ ตัวสะกด

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1. เด็ก ๆ ควรมีความสุขในการร้องเพลง จะทำให้เพดานบน (soft palate) ในปากยกขึ้น
2. เมื่อนักเรียนร้องประสานผิด ควรรีบแก้ไขทันที ไม่ควรให้จำเสียงที่ผิด
3. ปกติการร้องเพลงส่วนใหญ่จะมีปัญหาเป็นรายบุคคล แต่เมื่อเรียนเป็นกลุ่ม คุณครูควรหมั่นเดินดูและแก้ปัญหาเฉพาะรายบุคคล หรือกลุ่มเสียง ในบางกรณี
4. อาจเลือกเพลงในชั้นเรียนที่ง่ายขึ้น ไม่ซับซ้อน เพื่อการเข้าถึงของนักเรียนมากขึ้น แต่สำหรับเพลงที่ใช้แข่งขัน ก็ขึ้นอยู่กับความจำเป็นว่าต้องแข่งประเภทไหน

สรุป

การสอนการขับร้องประสานเสียงโรงเรียนบ้านเทอดไทยนั้น ถือได้ว่าเป็นการเรียนการสอนที่มีคุณภาพตามระบบการสร้างคุณภาพที่ดีของวงขับร้องประสานเสียง และการเรียนการสอนนี้ก็ยังคงถูกปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้มีคุณภาพที่ดีอยู่เสมอ ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นก็ยังเป็นปัญหาที่จะต้องแก้ไขต่อไป แต่ในรางวัลต่าง ๆ ที่โรงเรียนบ้านเทอดไทยได้รับ ถือเป็นเรื่องยืนยันถึงการพัฒนาและสร้างคุณภาพการเรียนการสอนของการสอนดนตรีที่โรงเรียนบ้านเทอดไทยได้เป็นอย่างดี ถ้าการเรียนการสอนนี้ยังคงความคิด กระบวนการสร้างสรรค์ของการเรียนดนตรี และการขับร้องประสานเสียงไว้ การเรียนรู้ทฤษฎีดนตรีที่ถูกต้อง มีการทำซ้ำเพื่อให้เกิดความเข้าใจ เมื่อคุณครูและนักเรียนได้ร่วมมือกันแล้ว เกิดกระบวนการเรียนรู้ทางความคิด การคงไว้ซึ่งดนตรีเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนก็จะยังสามารถดำเนินการได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จิรพันธ์ สมประสงค์. (2551). *หนังสือเรียนศิลปะ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แม็คจำกัด.
- ดวงใจ อมาตยกุล. (2546). *การขับร้องประสานเสียง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดุขฎิ พนมยงค์ บุญทัศนกุล. (2547). *สานฝันด้วยเสียงเพลง มาฝึกร้องเพลงกันเถิด*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บ้านเพลง.
- บุญส่ง วรวัฒน์. (2548). *ดนตรี-นาฏศิลป์ ม. 2*. กรุงเทพมหานคร: วัดนาคาพานิช.
- อัญชลี เมฆวิบูลย์. (2559). *กระบวนการเรียนการสอนวงขับร้องประสานเสียงของนักเรียนชนเผ่าโรงเรียนบ้านเทอดไทย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย*. สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาคณตรีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.